

Il-Famuža Koppla tas-Siggiewi

Il-Perit Anthony Gatt

1736 - 2011

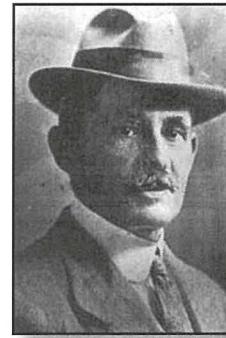
Wieħed mill-aktar marċi sbieħ li jindaqq mill-baned Maltin fl-istaġun tal-festi huwa dak bl-isem “Il-Famuža Koppla” miktub mis-surmat Willie Attard fl-1956. Dan kien iż-żanżan mill-Banda San Ĝużepp tal-Hamrun biex ifakkar it-tlestija tal-bini tal-koppla tassew elegant tal-Knisja ta’ San Gejtanu fil-Hamrun f’April tal-1955. Biex saret din il-koppla, kienet tnidiet kompetizzjoni għad-disinn tagħha fl-1923 u ntrebħet mill-partecipant li daħal bin-nom de *plume ‘Fides’*. Il-bini tagħha sar ħafna snin wara, bejn l-1953 u l-1955 taħt id-direzzjoni tal-magħruf Ĝużè D’Amato (1886-1963). Għalkemm D’Amato stinka bis-sħiħ u ħa ġsieb l-inġinerijsa meħtieġa biex inbniet din il-koppla, id-disinn tagħha kien sar minn xi ħadd iehor. Għal ħafna snin kulħadd kien jattrbwixxi dan id-disinn lil D’Amato iż-żda wara ‘*Fides*’, kien qed jiastħba l-Arkitett umli Indri Vassallo¹.

Ftit qabel sar il-konkors għad-disinn tal-koppla tal-Hamrun, fl-1919 kienet qed tinbena l-koppla l-ġdidha tal-Knisja tas-Siggiewi. Jista’ jkun il-fatt li dawk li ġgudikaw il-konkors fil-Hamrun, ħadu impressjoni tajba ta’ x’sar fis-Siggiewi u għażlu disinn li jkun fuq l-istess linja.

Fl-1862, il-Knisja tas-Siggiewi tkabbret billi żidulha n-navi u nbena l-portiku neoklassiku fuq il-faċċata tagħha.² Dan ix-xogħol kien sar fuq disinn tal-Professur Nikola Zammit u għalhekk huma ħafna li

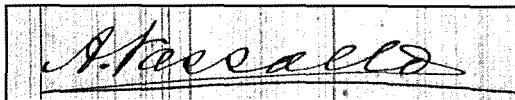
baqgħu jattrbwixxu d-disinn tal-koppla lilu wkoll. Oħrajn, anke f’pubblikazzjonijiet riċenti, jorbtu d-disinn tal-koppla tas-Siggiewi ma’ Enrico Vassallo. Bħal ma ġralu f’ħafna okkażjonijiet, il-mertu ta’ xogħol Indri Vassallo fis-Siggiewi għal ħafna żmien, ħadlu ħaddieħor. Il-fatt li Vassallo kien il-Perit tal-koppla tas-Siggiewi kien ikkonfermah in-neputi tiegħu stess filwaqt li l-kotba tal-ispejjeż tal-Knisja ta’ dak iż-żmien ukoll jaqblu ma’ dan.³

Indri Vassallo twieled Hal Luqa fl-1856, iben Salvu u Katerina, xebba Sammut. Il-fatt li missierukien mgħalleml fis-sengħha tal-bini żgur li ressaq liċ-ċekjken Indri lejn dan ix-xogħol. Petizzjoni li Vassallo għamel lil Gvernatur nhar it-3 ta’ Ottubru 1908 biex jingħata l-Warrant ta’ “Land Surveyor and Architect” titfa’ dawl fuq ix-xogħlijiet li kien involut fihom. Ta’ 31 sena, fl-1887, meta dħal fis-servizz pubbliku, kien digħa ddisinja u dderieġa numru sabiħ ta’ proġetti ta’ importanza. Fost dawn insemmu l-bini mill-ġdid tal-Monument ta’ Sir Alexander Ball fil-Barrakka ta’ Isfel, stalel u residenzi barra Bieb il-Belt, it-Teatru “Princess

Andrea Vassallo
(1856-1928) Perit tal-Koppla tas-Siggiewi

Il-firma tal-Arkitekt Andrea Vassallo

Melita” f’Tas-Sliema, it-tkabbir tal-Knisja ta’ Stella Maris f’Tas-Sliema, id-dar mill-isbaħ fuq stil Neo-Gotiku li hemm maġenb il-Katidral tal-Imdina,⁴ u l-bini tad-dar tax-xuħ fl-Ingieret.⁵

Wara din il-petizzjoni, nhar is-7 ta’ Novembru 1908, il-Gvernatur Sir Henry Fane Grant ħareg il-Warrant mitlub minn Vassallo fuq rakkomandazzjoni tal-Bord tal-eżamijiet tal-Periti u Ingéniera li kienu qablu bejniethom unanimamnet b’vot

Il-koppla maestuża tas-Siġġiewi, disinn tal-Perit Andrea Vassallo

sigriet.⁶ Għalkemm Vassallo argumenta li kien hemm diversi preċedenti qabel il-każ tiegħu, din id-deċiżjoni qajmet kontroversja minħabba l-fatt li hu ma kienx irċieva taħrif formal i-fl-arkitettura.

Mal-Gvern, Vassallo daħal biex jimla l-post li thalla battal mill-Perit Inglijż Webster Paulson li kien responsabbli għall-bini mill-ġdid tat-Teatru Rjal wara li dan inħaraq fl-1873. Il-kapaċită ta’ Vassallo toħroġ mill-fatt li nsibuh jiddisinja bini fi stili kompletament differenti bl-istess kunfidenza. Fl-istil Art Nouveau nsibu *Casa Said* (illum imwaqqgħa) f’Tas-Sliema u *Villa Rosa* f’S. Andrews. Fl-istil Neo Gotiku, iddisinja d-dar li semmejna aktar qabel ħdejn il-Katidral tal-Imdina u fuq stil Romanesk il-Basilika ta’ Pinu ġewwa Għawdex.

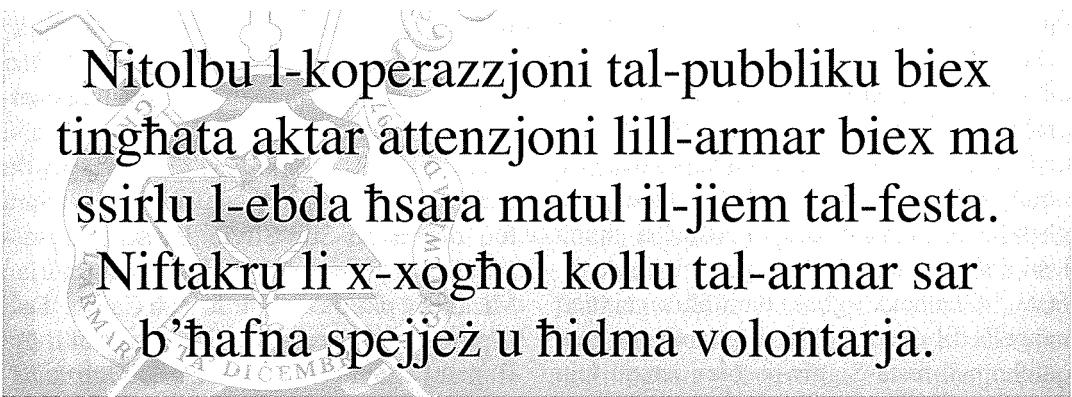
Vassallo kien membru tal-Għaqda Mužikali Sant’Andrija ta’ Hal Luqa u għal din l-ghaqda ddisin ja xi armar tal-festa bħal ma hu l-pedestall tal-istatwa ta’ Malta Gwerriera li żżanżan fl-1886. Għall-Kungress Ewkaristiku Internazzjonali li sar f’Malta fl-1913, Vassallo ddisin ja bosta armar li kellhu jintrama l-Belt, fosthom it-tribuna mnejn ingħatat il-barka sagħmentali li ntramat ħdejn Putirjal. Fl-1921 għamel id-disinn tat-tribuna tal-Bażilika tal-Isla. Xogħol ieħor ta’ Vassallo huwa l-iskola Primarja ta’ Tas-Sliema (1908) u l-Isptar tal-*Blue Sisters* fejn Vassallo stess kien rikoverat u ħalla din id-dinja fl-1928.

Ix-xogħol ta' Vassallo fis-Siggiewi kien jikkonsisti fl-ġħeluq tal-kompożizzjoni mibdja aktar qabel minn Nicola Zammit b'koppla li tiddomina aktar fuq il-faċċata l-ġdida. Il-fatt li l-pjazza tawwalija ta' quddiem il-knisja qiegħda għat-telgħa, kien digħi kkunsidrat minn Gafà peress li l-koppla l-antika kienet digħi merfugħha fuq tambur ġħoli aktar mis-soltu. Il-koppla nnifisha (dik oriġinali) xorta waħda kienet inbniet "rieqda" u kienet titgawda biss ftit mit-tarf tal-pjazza. Il-Koppla l-ġdida tikkonsisti f'żewġ koppli, waħda ġo l-oħra li minn bejniethom wieħed jista jitla' b'taraġ għal ġol-lanterna. Ix-xogħol tal-bini kien fdat f'idejn Pietru Mallia⁷ mis-Siggiewi li kien jiġi ħu s-Surmast Salvatore Mallia li bejn 1-1901 u 1-1935 kien surmast tal-Banda San Nikola.⁸ Ix-xogħol tlesta bl-installazzjoni tas-salib fuq il-lanterna nhar it-23 ta' Novembru 1919.

Referenzi

- ¹ L-iskop ta' din il-kitba huwa biex filwat li jingħata tagħrif dwar il-Koppla tal-Knisja tas-Siggiewi, din tintrabat aktar mal-Arkitett Andrea Vassallo li għal ħafna snin ħadlu l-mertu ta' dan ix-xogħol haddiehor.
- ² Din kienet epoka fejn bosta Knejjes f'Malta bdew jitkabbru jew jiġu modifikati. Nikola Zammit kien ukoll responsabbli mit-tibdil tal-Faċċat tal-Knejjes ta' San Pawl il-Belt, u San Publju tal-Furjana.
- ³ Mahoney L., *Architect Andrea Vassallo*, Melita Historica 10(1990)3., p. 227.
- Hajr lil Dun Nikol Aquilina li ukoll ikkonfermali din l-informazzjoni.
- ⁴ National Archives of Malta, PWD 3948/08
- ⁵ National Archives of Malta, PWD 3530/16
- ⁶ Il-Membri tal-Bord kienu 3 u vvutaw billi tefghu karta żgħira kull wieħed bil-kelma "Yes" f'envelope li bagħtuh lill-Gvernatur flimkien mar-rakkmandazzjoni tagħhom.
- ⁷ Is-Siggiewi, Ottubru 1978, p. 10.
- ⁸ Barra l-Banda San Nikola, is-Surmast Mallia kien ukoll Surmast ta' dawn il-Baned: Queen Victoria taż-Żurrieq, Unjoni ta' Hal Luqa, San Filep ta' Haż-Żebbuġ, Vilhena tal-Furjana, L'Isle Adam tar-Rabat u San Gejtanu tal-Hamrun.

Nitolbu l-koperazzjoni tal-pubbliku biex tingħata aktar attenzjoni lill-armar biex ma ssirlu l-ebda ħsara matul il-jiem tal-festa. Niftakru li x-xogħol kollu tal-armar sar b'ħafna spejjeż u ħidma volontarja.

Inħegġu lis-Siggiwin kollha
biex iżejnu d-djar tagħhom
bi xbihat tal-patrun tagħna
San Nikola.

